

# Contourenschets/Ondernemingsplan Overheidsdienst Groningen

Versie 15-05-2015 (met opm. Jan en 5.1.2e)

## 1. Context: de regionale opgave en missie van de overheidsdienst

In 1959 wordt een zeer groot gasveld ontdekt onder Groningen. Van de 2800 mld. m<sup>3</sup> gas is in 2015 reeds 2100 m<sup>3</sup> gewonnen. Vanaf 1991 zijn er 854 aardbevingen veroorzaakt door deze gaswinning. Op 16 augustus 2012 is er in Huizinge een zware aardbeving (schaal 3,6 op de schaal van Richter) die veel schade veroorzaakt. In de 9 gemeenten in de kern van het aardbevingsgebied heeft 52,4% schade. In Loppersum is dat 66,7%.

Op 30 september 2014 treft aan aardbeving (schaal 2,8 op de schaal van Richter) ook de steden Groningen en Hoogezand Sappemeer. Het aardbevingsgebied en de impact van de aardbevingen breiden zich daarmee uit (in aantallen getroffen mensen, gebouwen en mogelijke veiligheidsrisico's).

De verwachting is dat de frequentie en de kracht van de aardbevingen zullen toenemen. (brief Min. EZ 16/12/2014 Winningsbesluit).

Bij de aanpak van het aardbevingsgebied hebben we te maken met zeer veel onzekerheden over de omvang en sterkte van de bevingen, de invloed van de opbouw van de ondergrond, de grondversnellingen aan de oppervlakte, de sterkte van de bebouwing en de te hanteren normen bij het bouwkundig versterken.

Het afgelopen jaar zijn de eerste inzichten ontstaan over de impact van de versterkingsopgave.

In de Stuurgroep Nederlandse Praktijk Richtlijn (NPR) van 12 november 2014 is een eerste versie gepresenteerd van de nieuwe NPR 9998. Deze NPR zal na vaststelling de grondslag vormen voor het ontwerpen van nieuwe en het versterken van bestaande constructies, rekening houdend met de kracht van mogelijke in Groningen optredende aardbevingen en de daaruit resulterende piekgrondversnellingen (PGA Peak Ground Acceleration). De NPR zal worden vastgesteld na consultatie eind 2015. Toepassing van de NPR is niet afdwingbaar. Dat zal pas zo zijn wanneer de normen zijn opgenomen in het Bouwbesluit. Dit proces neemt enige jaren. Op grond van de NPR zullen zeer ingrijpende bouwkundige versterkingsmaatregelen noodzakelijk zijn met een zeer ernstige impact op de persoonlijke levenssfeer voor bewoners en ondernemers. Onder meer is voor een groot deel van de te versterken voorraad gebouwen herhuisvesting aan de orde gedurende de uitvoering.

In de Impact assessment NPR van 18 december 2014 wordt aangegeven dat 312.000 bouwwerken binnen de buitenste contour van 0,1 g (PGA) vallen waarvan 190.000 woningen. De commissie geeft aan dat tussen de 35.000 en 100.000 woningen niet aan de voorlopige NPR normen voldoen. De 35.000 ondergrens is gebaseerd op optimistische ?? aannames zowel voor de kracht en de duur van de piekgrondversnellingen als voor de sterkte van de bebouwing. Het versterken van 35.000 woningen tot het niveau van de NPR gaat volgens eerste inschatting € 5.5 mld. kosten. (ca. € 157.000/woning). Bij nieuwbouw zullen de nieuwe normen tot 0-15% meerkosten leiden. Als gevolg van de NPR en onzekerheid die

daarmee samenhangt, komen in de regio en ook in de stad Groningen een groot aantal grote bouwprojecten stil te liggen met aanzienlijke vertraging schade voor de opdrachtgevers. Er zijn nog vele onzekerheden. Niet alleen in het traject tot vaststelling van de NPR en daarachteraan de aanpassing van het bouwbesluit, maar ook in de omvang van de PGA contour.

Volgens afspraak heeft de NAM inmiddels een actualisatie opgesteld van de veiligheidsanalyse.

Voor 1 juni zal de SODM hier op adviseren en uiterlijk 1 juli neemt de minister een beslissing over de omvang van de gaswinning.

Maar ondanks al deze onzekerheden staat vast dat er in Groningen een herstel opgave ligt van een enorme omvang en complexiteit. De directe bedreiging van de veiligheid van de bevolking van Groningen maakt het noodzakelijk dat tempo en effectiviteit van het weer veilig maken van het gebied de hoogste prioriteit zal moeten krijgen in samenhang met het bieden van een gedragen en inspirerend perspectief voor de regio als geheel.

De uitdaging waarvoor de overheidsdienst staat is het tot stand brengen van een zodanige aanpak dat het gebied sterker dan ooit op eigen kracht verder kan.

In het aanvullend akkoord over de aanpak van het aardbevingsgebied Groningen van 9 februari 2015 hebben de overheden besloten tot het opzetten van een Overheidsdienst Groningen (OG) teneinde:

- Een publiek ontwikkelingsperspectief en kader te beiden voor de aanpak;
- De inzet van alle betrokken overheden te versnellen, verbreden en intensiveren;
- Prioritering en kaderstelling aan te geven naar NAM/CVW
- Te zorgen voor bekostiging integrale en meerjarig programma (door NAM, en een deel van de kosten voor maatregelen voor leefbaarheid, duurzaamheid en economie door betrokken overheden van rijk en regio waar het hun reguliere programma's verantwoordelijkheden betreft).
- De publieke governance op orde te brengen
- Het lokaal bestuur te faciliteren
- De participatie en ondersteuning van bewoners, ondernemers en maatschappelijke partijen te regelen

De dienst valt onder rijksverantwoordelijkheid en zal worden geleid door de Nationaal Coördinator Groningen (NCG). De dienst werkt op basis van een meerjarig programma "Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen 2015 - 2025" met een meerjarige begroting. Het programma wordt jaarlijks door de Minister vastgesteld en aan het parlement aangeboden. Dit programma is nog in ontwikkeling. De dienst sluit daarbij aan op tal van plannen die in de regio met veel draagvlak zijn gemaakt en wil die versnellen, verbreden en intensiveren door ze te voorzien van sturing en samenhang en toereikende middelen. De OG kan getypeerd worden als een publieke regieorganisatie.

De missie voor OG zou dan als volgt kunnen worden geformuleerd:

*"De Overheidsdienst Groningen zorgt in dialoog met alle maatschappelijke stakeholders voor een planmatige en daadkrachtige regie en sturing op een duurzame versterking en vernieuwing van het aardbevingsgebied opdat deze regio weer veilig en sterker dan ooit een nieuwe balans vindt tussen gaswinning en een versterkte gebiedsidentiteit en gebiedskwaliteit met nieuwe economische kansen en een leefbare en aantrekkelijke woon-, werk- en leefomgeving."*

De overheidsdienst kiest daarbij voor een **integrale** aanpak. Daarbij wordt voortgebouwd op de ervaringen die zijn opgedaan met de dorps- en stadsvernieuwing in Nederland en later ook bij o.m. de wederopbouw van Roombeek. Daar hebben we geleerd dat een effectieve aanpak alleen lukt met een betekenisvolle participatie van bewoners en ondernemers en bovendien dat een fysieke aanpak (“de stenen”) moet worden aangevuld met een sociaal-culturele en economische aanpak teneinde werkelijke duurzame verbeteringen tot stand te brengen. Gebaseerd op de ervaringen van het Deltaprogramma, werkt de overheidsdienst effectief, zowel bottom-up en top-down, samen met andere overheden, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven, wordt kennis breed ingezet en benut en wordt een adaptieve aanpak benut om om te kunnen gaan met de onzekerheden waar we mee te maken hebben. Willen we weten welke organisatie nodig is, dan moeten we eerst weten welke strategie de OG wil voeren, welke doelen zij zicht stelt en hoe zij die wil bereiken. Een organisatie is een middel om de beoogde doelen en resultaten te behalen in het beoogde tempo en met de beoogde coalities met anderen.

Deze notitie is daarom als volgt opgebouwd:

Hoofdstuk 2: Doelen en waarden van de Overheidsdienst Groningen (OG)

Hoofdstuk 3: De ontwikkelstrategie van de OG

Hoofdstuk 4: Uitwerking van de aanpak “Heft in eigen hand” en de aankoop

Hoofdstuk 5: Innovatie

Hoofdstuk 6: Krimp / Aankoop

Hoofdstuk 7: Taken en bevoegdheden

Hoofdstuk 8: Organisatie van de overheidsdienst

## **2. Doelen en waarden van de Overheidsdienst Groningen (OG)**

De doelen van de overheidsdienst hebben betrekking op een brede fysieke, sociaal/culturele en economische aanpak van het gebied naar analogie van de stedelijke vernieuwing en zullen verder worden uitgewerkt in een meerjarig programma “Aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen” dat met de noodzakelijke financiering eind 2015 gereed is. Dit meerjarenprogramma zal jaarlijks worden geactualiseerd, waarbij maatregelen en benodigde middelen steeds voor de eerstvolgende vijf jaar zo gedetailleerd mogelijk worden aangegeven.

Onder dit programma en de doelen liggen een aantal wezenlijke waarden voor de overheidsdienst en de bestuurders en medewerkers die deze overheidsdienst dragen. Dat zijn het bieden van: **ORGANISATIE WAARDEN OF WAARDE/UITGANGSPUNTEN VAN HET PROGRAMMA C.Q. DE AANPAK**

- Veiligheid
- Keuzevrijheid
- Perspectief

En het:

- Behouden en versterken van de bestaande cultuur historisch erfgoed in het gebied
- Herstellen van vertrouwen in de overheid

Deze waarden zullen hierna verder worden uitgewerkt.

### Veiligheid

Bij het bieden van veiligheid gaat het primair om het bouwkundig versterken van de bestaande bebouwing. Met dat doel is het Centrum Veilig Wonen (CVW) opgericht, op afstand van de NAM (die ook zelf in 2015 nog uitvoeringstaken heeft zoals de schadeafhandeling van complexe gevallen en de voorbereiding van de versterking van de scholen). Het CVW heeft de opdracht om in 2015 te zorgen voor 30.000 en vanaf 2016 voor 5000 versterkte woningen per jaar.

In het versterkingsprogramma kan het volgende onderscheid worden gemaakt (cf voorstel dialoogtafel):

1. Veiliger maken: alles wat nodig is om op korte termijn, tijdelijk, acute veiligheidsrisico's weg te nemen van aanpakken van HRBE tot en met stutten van huizen en uithuisplaatsingen;
2. Bouwkundig versterken: alle bouwkundige ingrepen in draagconstructie of fundering die een gebouw sterker maken
3. "NPR proof" preventief versterken van bestaande gebouwen of nieuwbouw: alle maatregelen die een gebouw laten voldoen aan de NPR norm (of het daarop gebaseerde advies voor bestaande bouw) en t.z.t. het Bouwbesluit en daarmee aan de door de overheid gestelde veiligheidsnormen. Daarmee is er overigens geen garantie dat geen schade meer kan optreden.

Op basis van de meerjarenplannen voor de aantallen preventief te versterken woningen zal het 20 - 30 jaar gaat duren voordat Groningers veilig wonen.

Dat is een te lange periode voor bewoners in het getroffen aardbevingsgebied.

**Het tempo zal in de ogen van de kwartiermakers overleg sterk omhoog moeten.**

De OG zal voorstellen ontwikkelen om tot zo'n versnelling te komen. Daarbij zal uiteraard intensief worden samengewerkt met CVW.

Het gaat daarbij om een aanpak waarbij voor veiligheid noodzakelijke bouwkundige maatregelen worden gekoppeld aan maatregelen gericht op een versnelde energietransitie, het verbeteren van de leefbaarheid in een krimpende regio en het bieden van (economisch) perspectief.

De Groningers zijn immers niet geholpen met een versterkte woning in een regio zonder perspectief of in een omgeving waar de beeldbepalende panden verloren gaan. Ook voor het cultuur historisch erfgoed ligt er een grote opgave.

*In het Programma "Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen is de ambitie om dit programma in een periode van 10 jaren uit te voeren. Om deze ambitie te realiseren zal in de komende 2 a 3 jaar met opbouwen, leren en uitwerken een wezenlijke versnelling van de uitvoering tot stand moeten worden gebracht.*

### Keuzevrijheid

Zoals hiervoor is aangegeven is het CVW de belangrijkste uitvoeringsorganisatie voor herstel van schade en het (preventief)versterken. De OG zal het CVW maximaal ondersteunen in deze taak.

Maar om de gewenste versnelling tot stand te brengen is het ook van belang dat corporaties, eigenaar bewoners, (agrarische)ondernemers en maatschappelijke instellingen de kans krijgen, en de ondersteuning krijgen het heft in eigen hand te nemen en zelf te zorgen voor het versterken en verduurzamen van hun onroerend goed en waar zij dit wensen de

daarvoor beschikbare budgetten uit te breiden met aanvullende investeringen voor eigen rekening.

Onder juiste condities kan hiermee een grote en positieve energie in het gebied worden losgemaakt die ook bijdraagt aan versnelling van het versterkingsprogramma. Deze condities zijn:

- Eenduidige normen voor aardbevingsbestendig (ver)bouwen;
- Een set van regelingen voor de bekostiging daarvan;
- Een uitstekende begeleiding van de bewoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen die het heft in eigen hand willen nemen;
- Begeleiding van de herhuisvesting;
- Een aparte organisatie voor de aankoop, beheer en verkoop van vastgoed

Daar waar bewoners, ondernemers of maatschappelijke instellingen kiezen voor vervangende nieuwbouw boven versterken moet dat mogelijk worden gemaakt, op de eigen kavel of elders

Tot de keuzevrijheid zou ook dienen te horen verkoop van het onroerend goed tegen marktwaarde om het gebied te verlaten dan wel om elders te gaan huren.

### *Perspectief*

Bij het bieden van perspectief gaat het in de eerste plaats om **toekomstmogelijkheden voor burgers in het gebied**: het uitzicht op werk en inkomen. Dit is niet de verantwoordelijkheid van de OG. Wel is het zo dat de uitvoering van het programma daarvoor mogelijkheden biedt in **veel** segmenten van de arbeidsmarkt.

Het zal echter ook gaan om de economische structuurversterking van de regio en stad op langere termijn door goed in te spelen op de aanwezige kracht van het gebied .

De Economic Board is met dit doel opgericht. De OG zal nauw samenwerken met de EB en waar mogelijk ondersteunen en zonodig aanvullen. Het bieden van een impuls voor lokale energieopwekking is een voorbeeld waar de samenwerking veel kansen biedt.

### *Cultureel Historisch Erfgoed.*

Groningen kent een zeer karakteristiek en waardevol oud landschap met een rijke geschiedenis rond de stad Groningen, van oudsher het centrum voor de hele streek. Deze archeologische, landschappelijke, cultuurhistorische en architectonische waarden zijn ook van groot belang voor de aantrekkelijkheid van het gebied op langere termijn voor bewoners, ondernemers en bezoekers en dus ook voor de mogelijkheden tot economische structuurversterking van de regio.

Groningen heeft ongeveer 2770 Rijksmonumenten, waarvan 85 rijksmonumentale molens, 50 beschermde stads- en dorpsgezichten. Het bijzondere is dat de objecten en ensembles allemaal in de context van het landschap staan, dat is een unieke waarde. **De huidige waarde van het gebied wordt echter ook sterk bepaald door de vele duizenden beeldbepalende objecten, ensembles, landschappelijke elementen en tuinen, interieurs en constructies.**

Er ligt een enorme opgave voor de Overheidsdienst om in nauwe samenspraak met de eigenaren en gebruikers die het aangaat die waarde te handhaven cq te versterken.

Het gaat om het erfgoed van Groningen.

De aardbevingen ten gevolge van de gasboringen op haar grondgebied bedreigen dit erfgoed. Bevingen veroorzaken scheuren in monumentale gevels, ontzetten constructies met instortingsgevaar tot gevolg en bedreigen voorts de collecties die zich in de cultuurhistorisch waardevolle objecten bevinden.

Het is van het grootste belang dat het herstellen van het cultureel erfgoed met grote zorgvuldigheid en deskundigheid plaatsvindt.

Elke ingreep aan bijvoorbeeld een monument of archeologisch terrein is er in feite een teveel. En met een ondoordachte restauratie van een object of versterking in de bodem kan soms ernstiger schade toegebracht worden dan de schade veroorzaakt door de beving zelf. Het is een belangrijke taak van de OG goede, stimulerende, kaders te ontwikkelen voor behoud en herstel van het belangrijke erfgoed. In meer algemene zin zal de OG actief faciliteren dat ruimtelijke kwaliteit als onderdeel van de plannen en maatregelen in voldoende mate belicht wordt.

#### *Herstel van vertrouwen*

Bij de bevolking en de **sommige** lokale bestuurders is weinig vertrouwen in de NAM en de Rijksoverheid.

De oprichting van een uitvoeringsorganisatie op afstand van de NAM en de Dialoogtafel zijn stappen geweest om aan herstel van vertrouwen te werken. Maar ze zijn niet voldoende voor dit herstel.

Bewoners zullen werkelijk moeten ondervinden dat ze serieus genomen worden. Dat moet buiten blijken: door het daadwerkelijk uitvoeren van herstel en het creëren van perspectief. Dat zal stap voor stap moeten gebeuren. En het zal tijd vragen.

De oprichting van de OG en de aanstelling van een NCG zullen daarbij een belangrijke rol vervullen. Binnen OG slaan rijk, provincie en betrokken gemeenten de handen ineen en bieden **zij** heldere publieke kaders voor het opereren van CVW en anderen in het gebied. Wil de OG kunnen zorgen voor herstel van vertrouwen bij de burgers, dan zal OG moeten zorgen voor:

- Actieve openheid over de gehele aanpak, voortgang en risico's voor de burgers met alles wat bekend is, ook bij de NAM en het CVW, over de effecten van de gaswinning op onder meer de veiligheid en de gebouwde omgeving;
- Snel aansluiting zoeken bij lopende initiatieven in het gebied en echt openstaan voor interactie en participatie van bewoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen in de planopzet en -uitwerking en inrichting van de werkprocessen.
- Uiterste inspanning om in het hoogste mogelijke realistische tempo te zorgen voor de uitvoering van het programma en voor ieder zichtbaar resultaat;
- De OG doet wat hij zegt en zegt wat hij doet. De OG zal moeten zorgen voor betrouwbaarheid van plannings, aanpak en ruimhartige toepassing van regelingen die vertrouwen en redelijkheid als basis nemen en die verdere juridisering en onnodige geschillen waar mogelijk voorkomen;
- Lerend vermogen van de organisatie, zowel van de successen als de vergissingen, dat snel wordt doorvertaald in de ontwikkeling en uitvoering van het programma;
- **Zorgen** voor transparante en voor iedereen toegankelijke (publiekrechtelijke) beroepsprocedures, bij voorkeur via de gebruikelijke publieke procedures. Waar nodig zorgen voor een effectieve regeling van privaatrechtelijke geschillen door onafhankelijke en voor partijen bindende arbitrage.

### 3. De ontwikkelstrategie van de OG

De OG zal een aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen aanpakken volgens de lijnen zoals beschreven in de governancenotitie. De volgende elementen spelen een centrale rol in de strategie: het meerjarig programma; de benodigde kennisontwikkeling; de ontwikkeling van kaders, procedures en regelingen; voorwaardenscheppende projecten; geschillenbeslechting; en het faciliteren van het inbrengen van ruimtelijke kwaliteit.

1. Eind 2015 ligt er een eerste *meerjarig programma* op tafel dat voortbouwt op, maar waar nodig focus en samenhang aanbrengt in alle lopende initiatieven en uitvoeringsprogramma's in het gebied en die waar nodig voorziet van aanvullende menskracht en middelen. In het programma wordt steeds voor de eerstvolgende vijf jaar zo gedetailleerd mogelijk aangegeven welke maatregelen en voorzieningen in die periode zullen worden uitgevoerd en welke middelen beschikbaar worden gesteld voor de verschillende onderdelen van het programma.

In het eerste jaar is een belangrijk onderdeel van het programma het tot stand brengen van een institutioneel kader en randvoorwaarden (opbouw organisatie, besluitvormings- en werkprocessen, publiekrechtelijke onderzoeken en plannen, normstelling Bouwbesluit, afspraken bekostiging programma, opleidingen, capaciteit ).

Het programma is voorzien van een financieringsvoorstel. De uitwerking van het Programma "Aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen 2015 -2025" is 1-1-2016 gereed. Jaarlijks doet de Nationaal Coördinator Groningen, in overleg met alle betrokken partijen volgens de aanpak geschetst in de governance notitie, een (voortrollend) voorstel voor de uitvoering, en zo nodig bijstelling van het programma. Jaarlijks wordt expliciet de samenhang met de relevante lokale, regionale en nationale programma's in beschouwing genomen. Het adaptieve werken van de OG dient zijn neerslag in het programma, de noodzakelijke organisatie en de middelen; Bij de uitvoering van de versterkingsopgave is uitgangspunt dat wordt gestreefd naar zoveel mogelijk integraliteit; meekoppelen met de andere opgaven in het gebied. Zo zal bijvoorbeeld bij het versterken of vernieuwen van onderwijsgebouwen niet alleen de bouwkundige sterkte verbeterd moet worden in samenhang met een versnelde energietransitie en het bieden van voldoende opvang bij calamiteiten (hardware) maar ook worden onderzocht welke verbeteringen en vernieuwingen mogelijk zijn in de programmering van het onderwijs en de daarmee samenhangende voorzieningen en in de samenwerking tussen verschillende scholen onder meer bij het opvangen van de verwachte krimp in het gebied.

2. **Kennisontwikkeling** en innovatie wordt van meet af aan gestructureerd gestimuleerd samen met de bestaande kennisinstellingen en bedrijven en gekoppeld aan het bevorderen van nieuwe bedrijvigheid. Joint fact finding met alle betrokken (w.o. kennisinstellingen, ingenieursbureaus met kennis en ervaring in het gebied en met aardbevingen, NAM, CVW, KNMI, TNO, betrokken overheden) wordt als procesaanpak gehanteerd. Een belangrijk onderdeel in de kennisontwikkeling is een methode ontwikkelen voor het prioriteren en faseren van de aanpak naar gebieden en bouwsegmenten waarbij van alle betrokkenen wordt gevraagd alle beschikbare

informatie in te brengen. Met behulp van deze methode zal een planning en fasering van de aanpak van het gebied worden opgesteld die 1-1-2016 gereed is;

3. Het bepalen van **kaders** voor de uitvoering en stroomlijnen, ontwikkelen en aanpassen van **procedures, regelingen** en vergunningen. Belangrijke elementen hierbij zijn:
  - a. Naast CVW zullen andere opdrachtgevers en eigenaren van vastgoed gefaciliteerd en verleid moeten worden hun vastgoed veiliger (bouwkundig versterken) of veilig (NPR proof) te maken. Deze aanpak "Heft in eigen hand" wordt uitgewerkt in een concept handboek (inclusief de bijbehorende uitgangspunten voor de publieke subsidieregelingen). Naast de OG staan de regionale en stedelijke Omgevingsdiensten die vergunningen voor de integrale versterking verlenen op basis van beleid, plannen en regelgeving van de OG teneinde de vergunningverlening in het hele gebied op basis van de nieuwe normen en kaders te stroomlijnen;
  - b. Het CVW zal nog dit kwartaal starten met een aantal preventief versterken projecten. Dit zal in de loop van 2015 en 2016 verder worden uitgerold. De OG zal zich inzetten om samen met CVW en anderen zsm extra projecten te starten gericht op het veilig maken van de gebouwde omgeving op basis van de (voorlopige) NPR richtlijnen vooruitlopend op de aanpassing van het Bouwbesluit met als criteria:
    1. Risico (veiligheid)
    2. Geografische spreiding
    3. Snel uitvoerbaar (2016/2017 opleveren)
    4. Leren in alle relevante vastgoed- en gebiedscategorieën. Interne en externe signaalwerking (gaswinning/aardbevingen staan aantrekkelijkheid/leefbaarheid gebied niet in de weg)
4. Onder verantwoordelijkheid van de OG worden projecten uitgevoerd die **voorwaardenscheppend** zijn op regionaal niveau. Belangrijke elementen hiervoor zijn:
  - a. Voor de aankoop van onroerend goed en tijdelijke huisvesting en het beheer daarvan is een specifieke organisatie nodig die t.z.t dat onroerend goed weer kan afstoten. De OG bereid de tot standkoming van deze organisatie voor.
  - b. Omdat in de komende jaren de bouwproductie sterk omhoog zal moeten is een stevig opleidingsprogramma nodig dat niet alleen aan de onderzijde maar ook aan de bovenzijde van de arbeidsmarkt (constructeurs, projectleiders, adviseurs en inspecteurs, bewonersbegeleiding) voorziet in voldoende capaciteit. Daarbij zal nagegaan moeten worden hoe over de volle breedte de bouwkolom in het gebied kan worden uitgebreid en versterkt ook met capaciteit van buiten het gebied;
5. De OG zal de **geschillenbeslechting** faciliteren met als doel dat hier efficiënt, met tempo dat hoort bij behoorlijk bestuur en met hoge kwaliteit invulling aan wordt gegeven. Bij privaatrechtelijke geschillen is het sluitstuk van arbitrage noodzakelijk. De OG neemt daartoe het initiatief en stelt zo nodig aanvullende regels op;
6. **Ruimtelijke kwaliteit** is een belangrijk element in leefbaarheid en bij integrale plannen. De OG faciliteert dit op twee manieren:

- a. Het beschikbaar stellen van een Q-team voor de uitvoering.
- b. Het beschikbaar stellen van een team dat ontwerp onderzoek kan faciliteren.

Op al deze onderdelen heeft het kwartiermakers team al verkenningen en voorbereidingen tot uitwerking in gang gezet.

Tevens is een start gemaakt met de opbouw van een samenhangend GIS databestand.

#### **4. Heft in eigen hand**

Zoals hiervoor al is aangegeven willen we de uitvoering van de hersteloperatie versnellen. Ook willen we de eigenaren meer keuze vrijheid geven, zowel om de eigen opdrachtgevende deskundigheid in te kunnen zetten (professionele vastgoedbeheerders, corporaties, particulieren), als om niet gedwongen te hoeven wachten tot zij in de programmatische aanpak aan de beurt zijn.

De OG denkt dat deze beide doelen elkaar kunnen versterken.

Wij willen het mogelijk maken dat eigenaren kunnen kiezen uit:

1. Schade laten herstellen door CVW en wachten tot het woongebied in het kader van prioritering en fasering is aangewezen als versterkings- en vernieuwingsgebied en het CVW de integrale versterking en verduurzaming oppakt en wanneer dat nodig is met een voorstel voor herhuisvesting en vergoeding van de daarvoor te maken kosten.

2. **Heft in eigen hand** nemen. Op basis van verstrekte bouwnormen, een sluitende vergoeding van alle stichtingskosten (verwarrend woord) besluit de eigenaar bewoner zelf een architect en constructeur in de hand te nemen, een omgevingsvergunning aan te vragen een aannemer te zoeken. Naar analogie van de oude Rehabilitatieregeling kan uitbetaling worden gekoppeld aan realisatie. Hij regelt zelf herhuisvesting (2x verhuizen) en opslag meubilair en krijgt daarvoor toereikende vergoeding. De eerste zelf versterkte woningen staan er in 2016.

3. Voor veel mensen zal dit de eerste en mogelijk enige keer in hun leven zijn dat zij opdrachtgever zijn van een bouwproces en zelf verantwoordelijk zijn voor de beheersing van doorlooptijd, kwaliteit en kosten. De ervaring in leert dat een goede begeleiding van het bouwproces enorm helpt om mensen over deze drempel te helpen en deze opgaven tot een goed einde te brengen. In de Groningse situatie is dit eens te meer van belang gezien de complexiteit van het aardbevingsbestendig bouwen en de complexe te maken afwegingen. (waaronder de afweging versterken/nieuwbouwen als NPR proof versterken hoge kosten met zich meebrengt)

4. De eigenaar bewoner besluit (wanneer het pand geen cultuurhistorische waarde heeft) de door de OG verstrekte vergoedingen te gebruiken voor vervangende nieuwbouw. In veel gevallen is dit een stuk eenvoudiger. Engineering kost minder dan de helft. Het is denkbaar dat hij in één keer overstapt van zijn huidige huis naar aardbevingsbestendige nieuwbouw. Er zijn daarbij verschillende keuzemogelijkheden:

- Bouw van een nieuwe woning op dezelfde kavel, na sloop van de oude woning en tijdelijke herhuisvesting tijdens sloop en nieuwbouw;

- Bouw van een nieuwe woning op dezelfde kavel maar naast, voor of achter de huidige woning. De bewoners stapt van de oude over naar de nieuwe woning en de oude wordt daarna gesloopt;
- Verkoop oude woning en bouw van een nieuwe woning op een aangeboden kavel in de eigen gemeente;
- Verkoop oude woning en bouw van een nieuwe woning elders in het aardbevingsgebied;
- Verkoop oude woning en vertrek uit het gebied;
- Gezien omstandigheden en voorkeuren wil de eigenaar bewoner het liefst gaan huren (al of niet in eigen dorp) en de eigen woning verkopen.

Deze mogelijkheden zullen in de komende maanden verder worden uitgewerkt. Deze keuzemogelijkheden kunnen consequenties hebben voor de inhoud van regelingen en de programmering, bestemming en inrichting van de ruimte in vrijwel ieder dorp. Dit zal mogelijk gemaakt moeten worden in de planologische kaders. Uit de verkenningen en meer uitgewerkte masterplanning zal moeten blijken welk bijdrage dit kan leveren aan de gewenste versnelling.

## **5. Innovatie.**

In de Eurocode voor bouwen is ongewapende baksteenbouw verboden bij een PGA groter dan 0,22. Een vraagstuk apart is hoe we de transitie organiseren van een eeuwenoude wooncultuur van grondgebonden bakstenen huizen naar aardbevingsbestendig wonen en werken. Dit kan het beste door dit te combineren met een versnelde energietransitie die voor bewoners leidt tot huis met meer comfort en lagere woonlasten en geen afhankelijkheid van gas. De OG wil samen met CVW e.a. de bouwwereld uitdagen te komen met vernieuwende (industriële) concepten voor herstel/renovatie en nieuwbouw in dit aardbevingsgevoelige gebied.

Daartoe dient ook het idee van een te organiseren de Internationale Bouw Tentoonstelling Groningen (IBT). Op een nader te bepalen locatie worden wereldwijd de beste architecten, constructeurs en bouwbedrijven uitgenodigd te laten zien wat zij (in alliantie met de lokale bouwers en ontwerpers) kunnen betekenen in dit gebied, in welk tempo kan worden geleverd en wat dat kost. Aandachtspunten daarbij zijn aansluiting bij de regionale/lokale vraag (niet bouwen voor leegstand; eventueel aansluiten bij noodzaak tijdelijke huisvesting) en aansluiting bij de regionale/lokale bouwwereld (om huidige kennis te benutten, om het leerproces op gang te brengen, om aansluiting bij de lokale markt te bewerkstelligen en om vervolg te garanderen). We gaan dit zo organiseren dat in de aanloop en bij de uitvoering ook het debat wordt georganiseerd over wat past in een 21 eeuwse Groningse wooncultuur. Dit kan helpen bij het versnellen van de innovatie, de aanpak van de 3-slag en bij het aansnijden van nieuwe en andere bouwcapaciteit. Het geeft nieuwe energie in het gebied en nieuw perspectief.

## **6. Aankoop /Krimp.**

Gezien de grote krimp in de DEAL en BMW gemeenten zal een overschot aan woningen ontstaan. Omdat de corporaties stevige sloopprogramma's opnemen in hun meerjarenplannen en ook uitvoeren, doet dit probleem zich vooral voor in de voorraad van

eigenaar bewoners. Het is niet doelmatig woningen te versterken die op langere termijn niet nodig zijn. Bovendien is er ook de kwalitatieve opgave om te zorgen dat de woningvoorraad wordt aangepast aan een vergrijzende bevolking, de concentratie van de voorzieningen in centrumdorpen in regiokernen en de energietransitie. Er zijn geen harde cijfers over het aantal mensen dat zou willen verkopen wanneer die optie zou worden geboden. Mensen die het gebied goed kennen, schatten de binding aan het eigen dorp of stad zeer hoog in en denken dat het om beperkte percentages zou gaan (5-10%). Nu worden woningen al aangekocht in sociaal schrijnende situaties, als versterking niet lonend is (Jarino woningen) en bij complexe schadegevallen. Nagegaan zou moeten worden of een aankoopregeling (bijvoorbeeld naar het model Moerdijk) niet ook zou kunnen bijdragen aan meer het sneller en beter bereiken van de doelstellingen van het programma in een interactie met die mensen die een positieve binding met het gebied en het beoogde perspectief hebben.

Aangekochte woningen die gezien de kwaliteit niet het beste gesloopt kunnen worden, zouden gebruikt kunnen worden na versterking voor tijdelijke herhuisvesting en na verloop van tijd weer op de markt gebracht kunnen worden. Grond onder gesloopte woningen kan als bouwkaavel worden afgezet, wanneer daar vraag naar is.

## **7. Taken en bevoegdheden van de Overheidsdienst Groningen.**

De volgende categorieën van taken worden onderscheiden:

1. Het zorgen voor een samenhangend voorstel voor het programma, zowel inhoudelijk (inclusief de benodigde middelen) als procesmatig: het organiseren van een goed bestuurlijk en maatschappelijk proces voor het programma als geheel. Zowel regionaal (gebiedsgericht) als nationaal en van voorstellen ontwikkelen tot het ondersteunen van de processen om tot besluitvorming te komen.
2. Het aansturen van kennisontwikkeling en het faciliteren met kennis en methoden.
3. Het bepalen van kaders voor de uitvoering en het stroomlijnen, ontwikkelen en aanpassen van procedures, regelingen en vergunningen. Het zorgen voor een juridisch en financieel kader en zorgen voor aanpassing van wet- en regelgeving waar nodig
4. Het uitvoeren van voorwaardenscheppende projecten op regionaal niveau en het faciliteren en begeleiden van de uitvoering.
5. Het faciliteren van geschillenbeslechting.
6. Het faciliteren van het inbrengen van ruimtelijke kwaliteit in de gebiedsteams en de uitvoering, kwaliteitszorg cultuurhistorisch erfgoed.
7. Het organiseren en faciliteren van het werk van de Nationaal Coördinator Groningen inclusief de communicatie.

Vanuit deze categorieën worden de volgende taken onderscheiden:

Onderstaande taken clusteren naar bovenstaande categorieën, is nu onduidelijk en onoverzichtelijk.

1. Het met raad en daad terzijde staan van de NCG in alle regionale en interdepartementale vraagstukken (7)
2. Het programmamanagement van het programma “Aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen” (1);
3. Het ondersteunen en adviseren van lokale initiatiefnemers en gemeentebesturen bij de uitwerking van initiatieven die het programma tot uitvoering (kunnen) brengen (4);
4. Prioritering, planning en fasering van de aanpak van het gebied (1);
5. Kaderstelling voor de inzet van het CVW ; Het stroomlijnen en afstemmen van private en publieke werkprocessen (3);
6. Kaderstelling, opstellen publieke regelingen en uitvoering daarvan voor eigenaren vastgoed (3);
7. Opstellen regelingen en verlenen geldelijke steun aan overige initiatiefnemers (3);
8. Ruimtelijk coördinatie en het voeren ruimtelijke regie in het aardbevingsgebied (6);
9. Kwaliteitszorg en bescherming cultuur historisch erfgoed (6);
10. Faciliteren en adviseren gemeentebesturen bij de voorbereiding en uitvoering gebiedsplannen en begeleiding herhuisvesting (4);
11. Het (doen) begeleiden en ondersteunen van bewoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen in het gebied die het heft in eigen hand nemen (4);
12. Het publieke casemanagement (4);
13. Aanjagen en monitoring van de projecten waarmee in de eerste 2-3 jaar zo breed mogelijk kennis en ervaring wordt opgedaan met de meest effectieve en vertrouwenwekkende aanpak (2);
14. Stroomlijnen vergunningverlening door de regionale omgevingsdienst (3);
15. Initiëren van arbitrage/geschillenbeslechting (5);
16. Initiëren van een specifieke organisatie voor aankoop, (tijdelijk) beheer, realisatie en beheer tijdelijke huisvesting, realisatie vastgoed en verkoop van onroerend goed (4);
17. Regeling kwaliteitszorg ruimtelijke kwaliteit en erfgoed (6);
18. Bevorderen van onderzoek (strategische kennis- en innovatieagenda), opleiding en training (4);
19. Het proces- en projectmanagement van regionale voorwaardenscheppende projecten (4);
20. Onderzoek en inkoop en opdrachtverlening van de benodigde externe capaciteit (4);
21. Het (doen) ontwikkelen van een monitor woningmarkt (2).
22. Transparante, adequate, actuele en toegankelijke communicatie over het programma en het werk van de NCG (7)
23. Bijdragen aan onderzoek naar belemmerende regelgeving en onderzoek naar eventuele aanvullende mandatering en eventuele aanwijzingsbevoegdheden voor de Nationaal Coördinator Groningen (2)

## **8. Organisatie Overheidsdienst Groningen**

De organisatie van de overheidsdienst zal zo ingericht moeten worden dat deze in staat is de doelen van een aardbevingsbestendig en kansrijk Groningen en de hiervoor genoemde taken in het wenselijke tempo te realiseren.

**De begroting voor de organisatie zal worden opgenomen in het organisatie besluit.**

De besturing van de Overheidsdienst is al uitgewerkt in de governance notitie.

De bestuurlijke verantwoordelijkheden volgen daarin de inrichting van ons staatsbestel. De wethouder en het College van B&W zijn daarin primair verantwoordelijk voor veiligheid, goed wonen, een goede ruimtelijke ordening en toereikende voorzieningen en een goede participatie naar burgers en gemeenteraden.

Zij worden daarbij ondersteund door de OG, ook met het uitlenen van deskundige medewerkers. Deze medewerkers vallen onder de verantwoordelijkheid van de NCG ( /directeur Groningen of directeur Den Haag).

De NCG is ambtelijk opdrachtgever en verantwoordelijk voor afstemming, voortgang, resultaten en beheersing risico's.

De OG heeft 2 directies, de directie Groningen en de directie Den Haag.

De directie Groningen ziet er als volgt uit op zijn beoogde omvang na 2-3 jaar:

1. Een bureau programmamanagement met een hoofd die leiding geeft aan drie programmamanagers (fysiek, sociaal-cultureel, economisch). Zij werken samen en stemmen af met de Haagse staf voor wat betreft de departementale inbreng. De regionale programmamanagers hebben een team van mensen om zich heen die thuis zijn op alle relevante beleidsvelden en netwerken. Zij leveren toe aan de programma's en adviseren bij de uitwerking. Vooralsnog ga wij uit van 12 beleidsvelden x 2 adviseurs. Omvang 24 fte. + 4 leiding = 28 fte. Dit ligt voor een deel ook bij de Haagse directie, die dat meer vanuit nationaal perspectief doet en daarbij de link met andere departementen vormt. Ik vind 2 adviseurs voor gezondheidszorg, detailhandel en economie best veel.  
(veiligheid, normstelling, planologie, cultuurhistorie, wonen, voorzieningen (zoals??), water, verkeer&vervoer, onderwijs, gezondheidszorg, detailhandel, economie)
2. Een bureau proces- en projectmanagement dat capaciteit levert aan (11) gemeenten voor de voorbereiding en uitvoering van gebiedsplannen en plannen in het sociale en economische domein. 11 gemeenten x 2 projectmanagers + 2 projectondersteuners = 44 fte + hoofd + algemene ondersteuning (3 fte). Totaal 48 fte. Fors en door zo te organiseren ook inflexibel. Misschien moet je eerste periode wel extra inzetten op bijv. DEAL-gemeenten en beperkter in bijv. HS en Menterwolde...
3. Bureau ruimtelijke regie dat verantwoordelijk is voor het op orde brengen en houden van het publiek rechtelijk instrumentarium (WRO, Woningwet, Monumentenwet, WVG, Ontheffingswet, Crisis en herstelwet) en daarbij zorgt voor de opstelling van één of meer structuurvisies en de daaropvolgende aanpassing van de lokale bestemmingsplannen opdat deze tot en met de Raad van State stand houden en versnelling van de ruimtelijke ingrepen mogelijk maken. Daarnaast zit hier ook de organisatie van de kwaliteitszorg en de ondersteuning van het in te stellen kwaliteitsteam (2 fte). Totaal bureau met 5 planjuristen, planeconomen(2) en planners(2) met hoofd: 12 fte.
4. Bureau Monumenten. Het grote bestand aan rijksmonumenten, waardevolle interieurs, constructies en beeldbepalende panden, ensembles en landschapselementen vraagt bijzondere aandacht. Om te beginnen met de inventarisatie en inspectie van alles wat beeldbepalend (onderdeel structuurvisies) is en het debat daarover met de bevolking maar daarna ook in de bescherming (in bestemmingsplannen en aanvulling gemeentelijke monumentenlijsten) en het advies

en de begeleiding van de eigenaren van deze monumenten en beeldbepalende panden. Het bureau is groot de eerste jaren bij de inventarisatie en kan daarna wat krimpen. Eerste indicatie: bij start 12 fte met hoofd. In één van de opdrachten in de kwartiermakers fase wordt dit onderdeel verder uitgewerkt.

5. Informatie en advies centrum: in dit bureau zit de communicatie, participatie en ondersteuning naar de bewoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen in het gebied.
  - Bouwbegeleiding bewoners die heft in eigen hand nemen
  - Contactpersonen herhuisvesting
  - Communicatiemedewerkers
  - Redactie website OG
  - Frontoffice medewerkers (balie)
  - Vastgoed informatie beheer en tekenkamer (GIS/autocad)
  - Sociaal-maatschappelijk werker(s) voor publiek casemanagement

De omvang van deze afdeling is erg afhankelijk van het aantal eigenaren dat het heft in eigen hand neemt en bewonersbegeleiding wil invoeren en ook van de positionering van deze bewonersbegeleiding: binnen de OG of daarbuiten naar het model van Roombeek waar op basis van een uitvraag drie bureaus zijn gecertificeerd voor door de overheid gesubsidieerde bewonersbegeleiding. In dat geval zit alleen de aansturing van deze bureaus binnen de OG. In eerder stukken is op basis van een capaciteitsberekening een indicatie gegeven van 20 fte. In aanvang, groeiend naar 80 fte. bij bewonersbegeleiding en contactpersonen herhuisvesting binnen de OG.

6. Bureau subsidieverlening en afgifte beschikkingen: om de uitvoering van het programma te versnellen zal een groot aantal regelingen uitgewerkt dienen te worden. Gedacht kan worden aan:
  - Regeling (gefaseerd!) aanwijzing gebieden voor versterking en verduurzaming of vervanging door gelijksoortige bebouwing van gelijke of nagenoeg gelijke bouwmassa (art. 3.5 WRO)
  - Regeling aankoop onroerend goed (vgl. Moerdijk regeling). Twee varianten: alle onroerend goed of alleen woningen waarvan versterkingskosten groter zijn dan 80% kosten vervangende nieuwbouw
  - Regeling geldelijke steun eigenaar bewoners aardbevingsgebied voor versterking en vernieuwing eigen woningbezit
  - Regeling geldelijke steun versterking en vernieuwing corporatiebezit aardbevingsgebied
  - Regeling geldelijke steun bewoners en ondernemers vervangende huisvesting en begeleiding herhuisvesting
  - Regeling deskundige ondersteuning zelfbouwers en selectie gecertificeerde bureaus bewonersbegeleiding
  - Regeling extra kosten aardbevingsbestendige nieuwbouw
  - Regeling nieuwbouw aardbevingsbestendige scholen, sportzalen en multifunctionele accommodaties
  - Regeling geldelijke steun monumenten

De NCG zal beschikkende bevoegdheid dienen te hebben voor het verlenen van geldelijke steun op basis van de vastgestelde programma's, bekostiging en regelingen. Een apart bureau voert deze regelingen uit en geeft beschikkingen af. Vergelijk de oude HID's in de volkshuisvesting die de MG circulaires uitvoerden in de stads- en dorpsvernieuwing. Omvang afhankelijk van (gebruik van de )regelingen.

7. Bureau Planning en Control, POI, Inkoop, Facilitaire diensten
8. Bureau onderzoek en opleidingen (probeer dit te integreren met 1.
9. Directiesecretariaat Directeur Groningen

De directie Den Haag ziet er als volgt uit op zijn beoogde omvang na 2-3 jaar:

- De directie Den Haag bestaat, gezien de totale omvang (15-20 fte,) uit één samenhangende afdeling waarbij medewerkers in beginsel flexibel en breed inzetbaar zijn en elkaar onderling vervangen. Wel wordt gewerkt met twee clusters van taken: beleidsvorming en -uitvoering en politiek-bestuurlijke coördinatie. Cluster Beleidsvorming en beleidsuitvoering (10 fte): coördinatie van rijksinbreng in het programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen. Het gaat om afstemming met en ontwikkeling van relevant rijksbeleid en de toepassing en ontwikkeling van beleidsinstrumenten ten behoeve van het Programma Aardbevingbestendig en Kansrijk Groningen. Vanuit het rijksbeleid wordt op deze wijze ook de uitvoering gefaciliteerd, waar nodig onderneemt dit cluster aanvullende initiatieven hiertoe (zoals wegnemen van belemmeringen). De medewerkers van het cluster hebben enkele specifieke beleidsvelden en netwerken als prioritair aandachtsgebied (versterken/verduurzamen, woningmarkt, monumenten, infrastructuur, leefbaarheid, economische versterking en beleid gaswinning). Daarmee fungeren zij als linking pin naar de betreffende departementen en vormen zij de counterpart van de collega's van het bureau Programmamanagement van de directie Groningen. Zij zijn het eerste aanspreekpunt voor collega's van directie Groningen voor oplossen van knelpunten en dilemma's gerelateerd aan of door middel van rijksbeleid of -instrumenten.
- 2. Politiek-bestuurlijk coördinatie (4 fte): advisering van NCG en coördinerend minister van EZ bij diverse bestuurlijke overleggen. Voorbereiding van stukken voor de onderraad, het informeren van Kamer door middel van Kamerbrieven (o.a. Kamervragen) en de voorbereiding van debatten. Binnen dit cluster valt ook de coördinatie en afstemming van bedrijfsmatige en juridische expertise die vanuit het moederdepartement beschikbaar is en daarmee decentraal is georganiseerd/belegd; het gaat daarbij om:
  - a. afspraken met NAM over financiële regelingen en de inzet van middelen voor de bekostiging van het jaarlijkse integrale programma
  - b. Financieel beheer van programma en apparaat van de Overheidsdienst Groningen.
  - c. Coördinatie van juridische vragen, waar nodig het opstellen van rijksbrede kaders en aanpassen van wet en regelgeving, advies over toepassen van bestaande kaders.
  - d. afstemming van communicatieactiviteiten tussen verschillende partijen in zowel Den Haag als in de regio.
- 3. Directiesecretariaat Directeur Den Haag (2 fte): ondersteuning directeur en secretariele ondersteuning medewerkers directie Den Haag.

Voor alle taken is afstemming en samenwerking tussen betrokken departementen en binnen de directies van EZ van belang. Structurele betrokkenheid en beschikbaarheid van capaciteit en expertise is noodzakelijk op de volgende terreinen:

- Bouwkundig versterken woningen en andere gebouwen (W&R, BZK)
- Consequenties voor (vitale) infrastructuur zoals elektriciteitsnet, waterkeringen, wegen, kunstwerken (I&M, EZ)
- Verduurzaming gebouwde omgeving, energiezuinige woningen (W&R, BZK)
- Herstel en behoud monumenten (OCW)
- Leefbaarheid en krimpvraagstukken (I&M en W&R/BZK)
- Economische versterking (EZ)
- Industriële veiligheid (I&M en EZ)
- Gaswinning en onderzoek ondergrond (EZ)

Uitgangspunt bij de opzet van de Overheidsdienst Groningen is dat de verantwoordelijkheden ongewijzigd blijven. Genoemde departementen hebben daarmee het voortouw op de genoemde onderwerpen. De directie Den Haag coördineert dit en ondersteunt departementen door onder andere als verbindende schakel op te treden met de directie Groningen en relevante partijen in de regio. De inzet van andere departementen is, met uitzondering van een coördinerend medewerker per departement (totaal 5 fte) niet meegerekend.